26. 8. 2005

ID: 35122

Zpronevěra

Jako zpronevěru je možno hodnotit jen přisvojení si cizích svěřených věcí, nikoliv jiných majetkových hodnot.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 3 Tdo 905/2003, ze dne 13.11.2003)

Nejvyšší soud České republiky projednal dovolání podané nejvyšší státní zástupkyní v neprospěch obviněného Z. P. t. č. ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici O., proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2003, sp. zn. 12 To 57/03, jako soudu druhého stupně v trestní věci vedené u Krajského soudu v Hradci Králové pod sp. zn. 8 T 58/2002, a rozhodl podle § 265k odst. 1, odst. 2 věta druhá tr. ř. a § 265l odst. 1 tr. ř. tak, že usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2003, sp. zn. 12 To 57/03, a usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 3. 2003, sp. zn. 8 T 58/2002, se zrušují. Současně se zrušují i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a Krajskému soudu v Hradci Králové se přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění :

Krajský soud v Hradci Králové rozhodl usnesením ze dne 24. 3. 2003, sp. zn. 8 T 58/2002, podle § 188 odst. 1 písm. c) tr. ř. z důvodu uvedeného v § 172 odst. 1 písm. d) tr. ř. a § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. tak, že se zastavuje trestní stíhání obviněného Z. P. pro trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1, 4 tr. zák., kterého se měl dopustit skutkem spočívajícím v tom, že pod bodem 1) „ jako předseda představenstva společnosti A., a.s. K. n. O. v období od února do července 1998

a)postupně vybral z účtu A. a.s., vedeného u H.-B. a.s., pobočka H. K., částku 4.752.000,- Kč,

b)v hotovosti vybral z pokladny A. a.s. postupně celkovou částku ve výši 3.227.800,- Kč,

c)částku 18.685.936,37 Kč, kterou získal v hotovosti prodejem movitého majetku společnosti a vymožením pohledávek společnosti nepředal do pokladny nebo na účet A. a.s. K. n. O.,

d)uzavřením smlouvy o zajištění závazku převodem práva ze dne 1.6.1998 mezi A. a.s., K. n. O. a společností E. a.s. D. zajistil dluh ve výši 4.263.958,26 Kč společnosti C I. p. s.r.o. B. u společnosti E. a.s. D. nemovitým majetkem A. a.s. a převodem tohoto majetku na společnost E. a.s. způsobil A. a.s. škodu ve výši 5.791.780 Kč, odpovídající tržní hodnotě majetku,

e)smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 23.3.1998 mezi A. a.s. K. n. O. a C I. p. s.r.o. B. převedl na tuto firmu pohledávku A. a.s. ve výši 6.236.041,74 Kč vůči firmě E. a.s. D., čímž po započtení pohledávek zaplatil část svého dluhu u společnosti E., a.s. přičemž takto získané svěřené prostředky použil pro svou potřebu a způsobil tak celkovou škodu ve výši 38.720.558,11 Kč ke škodě A. a.s. K. n. O.“

Závěr o nepřípustnosti trestního stíhání obviněného Z. P. opřel krajský soud především o zjištění, že dřívější trestní stíhání obviněného pro týž skutek skončilo pravomocnými rozhodnutími státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Rychnově nad Kněžnou ze dne 29. 8. 2002 a 31. 1. 2003, sp. zn. Zt 92/2002, přičemž tato rozhodnutí nebyla v předepsaném řízení zrušena. Předmětné skutky, ohledně nichž bylo trestní stíhání zastaveno, byly původně právně kvalifikovány jako trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 3 tr. zák. a trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 3 písm. b) tr. zák., avšak ve skutečnosti je bylo nutno posuzovat jako dílčí útoky pokračujícího trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1, 4 tr. zák., pro který byla u Krajského soudu v Hradci Králové následně podána obžaloba pod sp. zn. 2 KZv 96/99 ze dne 4. 12. 2002. Krajský soud zdůraznil, že v posuzované věci byly všechny útoky jednoho pokračujícího trestného činu spáchány před 1. 1. 2002. Až do účinnosti zákona č. 265/2001 Sb. bylo uvedené útoky nutno pokládat za jediný skutek, při jehož vymezení bylo třeba respektovat ustanovení § 12 odst. 11 tr. ř. Teprve od 1. 1. 2002 vzhledem k novelizovanému znění § 12 odst. 12 tr. ř. lze za samostatný skutek pokládat též dílčí

útok pokračujícího trestného činu.

Krajský soud pak řešil otázku, zda skutečnost, že státní zástupce o dvou útocích pokračujícího trestného činu, který byl (jako celek) spáchán před 1. 1. 2002, rozhodl až po tomto datu, zakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté a zda by další stíhání obviněného pro zbývající dílčí útoky nebylo porušením zásady ne bis in idem, jež je zakotvena v čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina) a v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), když podle Protokolu č. 7, čl. 4 Úmluvy nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícímu pravomoci tohoto státu za trestný čin, pro který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.

Ve shora uvedené souvislosti krajský soud uvedl, že v zákonných ustanoveních o pokračování v trestném činu a překážce věci rozsouzené (§ 3 odst. 1 tr. zák., § 89 odst. 3 tr. zák., § 11 odst. 1 písm. f/ tr. ř., § 12 odst. 11 tr. ř.) byl do 31. 12. 2001 vymezen rozsah ústavního principu zákazu ne bis in idem v zásadě tak, že došlo-li k pravomocnému meritornímu rozhodnutí o dílčím útoku pokračujícího trestného činu, bylo vyloučeno konat trestní stíhání o zbylé části tohoto pokračujícího trestného činu (kromě případu zrušení tohoto rozhodnutí v řízení o mimořádných opravných prostředcích). Opačný postup by proto byl zcela evidentně porušením principu ne bis in idem. Z tohoto pohledu je podle krajského soudu nutno posuzovat možnost aplikace ustanovení § 11 odst. 2 tr. ř. účinného dnem 1. 1. 2002 jako lex fori ve vztahu k okolnosti zakládající nepřípustnost trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. Nynější ustanovení § 11 odst. 2 tr. ř. totiž vymezuje u pokračující trestné činnosti dosah zásady ne bis in idem jinak, a to tak, že v porovnání se stavem před 1. 1. 2002 se neuplatní ve vztahu k pravomocným meritorním rozhodnutím týkajícím se některého z dílčích útoků trestné činnosti, což znamená, že tato právní úprava výše uvedenou zásadu zužuje.

Pro správné řešení otázek přípustnosti trestního stíhání obviněného Z. P. považoval krajský soud za podstatné, že shora uváděná ustanovení trestního řádu týkající se pokračování v trestném činu nemají pouze procesní účinky, nýbrž i významné hmotně právní důsledky. Tato ustanovení totiž ve spojení s § 89 odst. 3 tr. zák. vymezují pojem pokračování v trestném činu, což znamená, že je nutno vzít je v úvahu při posuzování trestnosti činu podle zásad uvedených v § 16 odst. 1 tr. zák. Bude-li výsledek celkového srovnání trestnosti činu (t. j. jak v otázce viny tak trestu) podle zákona účinného v době jeho spáchání a podle zákona pozdějšího pro pachatele stejný nebo dokonce méně příznivý, je pak vyloučeno použití pozdějšího zákona (srov. čl. 40 odst. 6 Listiny). Jestliže ke spáchání všech dílčích útoků pokračujícího trestného činu došlo před 1. 1. 2002, pak to, zda v takovém případě lze aplikovat zákon pozdější, závisí od posouzení věci z hlediska ustanovení § 16 odst. 1 tr. zák. To podle názoru krajského soudu „platí i tehdy, nastala-li okolnost odůvodňující nepřípustnost trestního stíhání ohledně některého z těchto dílčích útoků ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 tr. ř. účinného až po 1. 1. 2002“ (str. 7 rozhodnutí). V případě, kdy v důsledku zákazu rektroaktivity pozdějšího zákona ve smyslu § 16 odst. 1 tr. zák. by trestní stíhání nemohlo vést k naplnění jeho účelu (§ 1 odst. 1 tr. ř.) nebude podle krajského soudu takové trestní stíhání přípustné, byť ustanovení § 11 odst. 2 tr. ř. by tomu nebránilo. K tomu krajský soud dále uvedl, že v případě nutnosti řešení kolize mezi hmotně právními a procesně právními normami, je nutno dát přednost normám hmotně právním, neboť při jejich neaplikaci by se jednalo o nepřípustný případ retroaktivity. Na tomto základě pak krajský soud dále dovodil, že v případě obviněného Z. P. je předcházející znění trestního zákona pro obviněného příznivější v tom smyslu, že tvoří překážku věci pravomocně rozhodnuté. Uvedené skutečnosti pak krajský soud vedly k závěru o nepřípustnosti trestního stíhání (§ 11 odst. 1 písm. f/ tr. ř.) a o nutnosti rozhodnout o jeho zastavení.

O stížnosti, kterou proti tomuto usnesení Krajského soudu v Hradci Králové podal krajský státní zástupce, rozhodl Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 22. 5. 2003, sp. zn. 12 To 57/03, jímž tuto stížnost podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. jako nedůvodnou zamítl.

V odůvodnění svého rozhodnutí poukázal na to, že v projednávaném případě nepochybně jde o pokračující trestnou činnost, a že jednotlivé útoky byly spáchány před 1. 1. 2002, t. j. před účinností novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. Podle názoru vrchního soudu by nebylo správné řešit otázku přípustnosti trestního stíhání obviněného Z. P. pouze z procesního hlediska novelizovaného ustanovení § 11 odst. 2 tr. ř. (což ve svém opravném prostředku namítal státní zástupce), ale komplexněji, jak se věcí zabýval soud prvního stupně, jenž posuzoval otázku kolize mezi normami hmotně právními a procesně právními. S právním názorem soudu prvního stupně se vrchní soud ve všech směrech plně ztotožnil a jeho rozhodnutí považoval za věcně správné. Ve svém vlastním rozhodnutí pak pouze stručně odkázal na odůvodnění usnesení Krajského soudu v Hradci Králové.

Shora citované usnesení Vrchního soudu v Praze napadla ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 tr. ř. nejvyšší státní zástupkyně dovoláním podaným v neprospěch obviněného Z. P. Ve svém dovolání uvedla, že předmětné usnesení napadá v celém rozsahu z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. f), g), l) tr. ř., neboť stížnostní soud rozhodl o

zamítnutí řádného opravného prostředku, ačkoli v předcházejícím řízení byly dány důvody dovolání podle § 265b odst. 1 písm. f), g) tr. ř., když bylo rozhodnuto o zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí, a nebylo správně aplikováno hmotně právní ustanovení § 89 odst. 3 tr. zák. Takto vymezené dovolání současně směřuje i proti rozhodnutí soudu prvního stupně.

V odůvodnění svého mimořádného opravného prostředku nejvyšší státní zástupkyně popsala genezi a průběh trestního stíhání obviněného Z. P. a zevrubně uvedla obsah a odůvodnění dovoláním napadeného rozhodnutí stížnostního soudu a v souvislosti s tím zejména rozhodnutí soudu prvního stupně. Pokud jde o právní názory soudů obou stupňů ohledně možnosti resp. nemožnosti aplikace ustanovení § 11 odst. 2 tr. ř. v posuzované trestní věci, dovolatelka konstatovala, že uvedeným právním názorům nelze přisvědčit. Poukázala na to, že orgány činné v trestním řízení při provádění úkonů trestního řízení zásadně postupují podle trestního řádu účinného v době provádění úkonů (lex fori). Podle dovolatelky lze v obecné rovině souhlasit s názorem obou soudů, že pokud ustanovení trestního řádu má hmotně právní dopad, je třeba při jeho aplikaci respektovat ustanovení § 16 odst. 1 tr. zák. tzn., že ustanovení § 11 odst. 2 tr. ř. v novelizovaném znění nelze použít na rozhodnutí zakládající překážku věci pravomocně rozhodnuté ohledně některého z dílčích útoků pokračujícího trestného činu, která vznikla před 1. 1. 2002. Jestliže pravomocné rozhodnutí tvořilo překážku rei iudicatae před dnem 1. 1. 2002, tvoří ji i nadále a aplikace nové právní úpravy ve smyslu ustanovení § 11 odst. 2 a § 12 odst. 12 tr. ř. ve znění zákona č. 265/2001 Sb. nepřichází v úvahu. Dovolatelka připomněla, že tento názor zaujal ve svém rozhodnutí publikovaném pod č. 49/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek i Nejvyšší soud České republiky.

Podle nejvyšší státní zástupkyně však v posuzované trestní věci obviněného Z. P. šlo o zcela odlišnou procesní situaci. Státní zástupce totiž o zastavení trestního stíhání rozhodoval již za účinnosti trestního řádu ve znění zákona č. 265/2001 Sb. Soudy obou stupňů přitom neřešily otázku, jak z hlediska předpisu nyní účinného pohlížet na procesní úkon učiněný za starší právní úpravy a postupovaly tak, že za účinnosti současné právní úpravy posoudily úkon podle ní učiněný tak, jako by byl učiněn za úpravy starší, přičemž mu přiřkly účinek, který by za této starší procesní úpravy měl. Pokud by takto formulovaný právní názor byl uznán za správný, byla by podle dovolatelky prakticky vyloučena aplikace ustanovení § 11 odst. 2 tr. ř. ve všech trestních věcech týkajících se pokračujících trestných činů, kde byly všechny dílčí útoky spáchány před 1. 1. 2002. Každé pravomocné meritorní rozhodnutí o některém z dílčích útoků takového pokračujícího trestného činu by totiž zakládalo překážku rei iudicatae ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. ohledně všech dalších dílčích útoků a úprava platná před 1. 1. 2002 by byla vždy pro obviněného příznivější. Tento výklad by ve svých důsledcích znamenal, že státní zástupce v případě stíhání obviněného pro pokračující trestný čin dokonaný před 1. 1. 2002, by nikdy nesměl zastavit trestní stíhání pro dílčí útok tohoto trestného činu, a to i za stavu, že by bylo nepochybně zjištěno, že se obviněný činu nedopustil; jinak by tím totiž založil překážku rei iudicatae ohledně všech dílčích útoků. Správné řešení proto podle dovolatelky spočívá v tom, že v případě, kdy bylo po 1. 1. 2002 rozhodnuto o zastavení trestního stíhání ohledně některého z dílčích útoků pokračujícího trestného činu dokonaného před 1. 1. 2002, je aplikaci § 11 odst. 2 tr. ř. nutno připustit. Takové rozhodnutí současně nemá (mimo skutečnost, že soud nemůže při rozhodování o vině a trestu k zastavenému dílčímu útoku přihlížet) žádné další dopady na rozhodování o vině a o trestu a zejména nemá za následek nutnost aplikace ustanovení § 37a tr. zák. (srov. § 16 odst. 1 tr. zák.).

Nejvyšší státní zástupkyně konstatovala, že za zcela nepřijatelnou je nutno považovat argumentaci nalézacího soudu ohledně rozporu nynější právní úpravy § 11 odst. 2 tr. ř. s ustanovením čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Úvahy soudu se podle ní netýkají toliko časové působnosti ustanovení § 11 odst. 2 a § 12 odst. 12 tr. ř. ve znění účinném po 1. 1. 2002, ale zpochybňují novou právní úpravu postihu pokračujícího trestného činu jako takovou. Pokud citované ustanovení Úmluvy vylučuje dvojí postih pachatele za tentýž trestný čin, na druhé straně nijak nevymezuje pojem trestného činu či pokračování v trestném činu, a tyto otázky ponechává vnitrostátní úpravě. Právní úprava platná před 1. 1. 2002 podle které pravomocné rozhodnutí ohledně jednoho dílčího útoku pokračujícího trestného činu zakládalo překážku věci rozsouzené ohledně všech útoků pokračujícího trestného činu bez ohledu na jejich počet a závažnost a bez ohledu na to, zda rozhodující orgán činný v trestním řízení mohl o těchto útocích vědět, poskytovala podle dovolatelky pachatelům trestných činů „nadstandardní“ ochranu a současně v některých případech značně komplikovala činnost orgánů činných v trestním řízení. Pokud je právní úpravou platnou od 1. 1. 2002 zásada ne bis in idem uplatněna tak, že je vyloučen dvojí postih pachatele za tentýž dílčí útok, nelze v žádném případě hovořit o rozporu s ustanovením čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Dovolatelka současně připomněla, že je zcela v kompetenci každého ze států, zda ve své právní úpravě vůbec zavede pojem pokračujícího trestného činu nebo zda bude každý pachatelův útok proti zájmům chráněným trestním zákonem bez ohledu na jeho objektivní a subjektivní souvislost s dalšími útoky považovat za samostatný trestný čin.

Výše uvedené právní názory pak nejvyšší státní zástupkyně shrnula tak, že rozhodnutí o zastavení trestního stíhání pro jeden nebo více dílčích útoků pokračujícího trestného činu učiněné po 1. 1. 2002 nezakládá důvod nepřípustnosti

trestního stíhání ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř., a to ani tehdy, kdy všechny útoky pokračujícího trestného činu byly spáchány před 1. 1. 2002.

Dovolatelka dále uvedla, že dílčí útok uvedený pod bodem 1e/ výroku usnesení soudu prvního stupně nemohl být dílčím útokem pokračujícího trestného činu zpronevěry podle § 248 tr. zák. pro zjevnou absenci zákonných znaků tohoto trestného činu, kde předmětem útoku musí být pachateli svěřená věc movitá, popř. nemovitá. Předmětem útoku popsaného pod bodem 1e/ zastavovacího výroku však byla pohledávka, která charakter věci nemá, a to ani ve smyslu § 89 odst. 13 tr. zák. Přitom základní podmínkou pokračování v trestném činu podle ustanovení § 89 odst. 3 tr. zák. je, aby pachatel jednotlivými útoky naplňoval stejnou skutkovou podstatu trestného činu. Jednání pod bodem 1e/ výroku předmětného usnesení však skutkovou podstatu předmětného trestného činu nenaplňovalo, což znamená, že nemohlo být tudíž dílčím útokem pokračujícího trestného činu zpronevěry a důvody nepřípustnosti trestního stíhání uvedené v napadených rozhodnutích soudů obou stupňů se uvedeného jednání nemohly týkat.

Podle nejvyšší státní zástupkyně je s ohledem na všechny shora rozvedené skutečnosti zřejmé, že v posuzované trestní věci nebyly splněny zákonné podmínky k tomu, aby trestní stíhání bylo zastaveno již ve stadiu předběžného projednání obžaloby jako nepřípustné podle § 188 odst. 1 písm. c) tr. ř. z důvodu uvedeného v § 172 odst. 1 písm. d) tr. ř. a § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř., neboť již nalézací soud nesprávně posoudil časovou působnost ustanovení § 11 odst. 2 tr. ř. a navíc nesprávně aplikoval hmotně právní ustanovení § 89 odst. 3 tr. zák. Vrchní soud v Praze jako soud druhého stupně zamítl stížnost státního zástupce podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. jako nedůvodnou, ačkoliv dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. f), g) tr. ř. byly dány již v rozhodnutí soudu prvního stupně.

Nejvyšší státní zástupkyně proto v petitu dovolání navrhla, aby dovolací soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. f), g), l) tr. ř. napadené usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2003, sp. zn. 12 To 57/03, zrušil v celém rozsahu a dále, aby zrušil v celém rozsahu i usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 3. 2003, sp. zn. 8 T 58/2002, a poté, aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Hradci Králové, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Dále navrhla, aby dovolací soud v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. o dovolání rozhodl v neveřejném zasedání. Současně vyslovila souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání pro případ, že by dovolací soud hodlal učinit jiné než navrhované rozhodnutí (§ 265r odst. 1 písm. c/ tr . ř.).

Předseda senátu soudu prvního stupně v souladu s ustanovením § 265h odst. 2 tr.ř. doručil opis dovolání nejvyšší státní zástupkyně obviněnému a jeho obhájci (podle č. l. 2236 spisu v obou případech dne 31. 7. 2003) s upozorněním, že se mohou k dovolání písemně vyjádřit a souhlasit s projednáním věci v neveřejném zasedání (§ 265r odst. 1 písm. c/ tr. ř.). Dovolacímu soudu nebylo k dnešnímu dni doručeno písemné podání, zda obviněný shora uvedených práv využívá.

Nejvyšší státní zástupce (zástupkyně) je podle § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost kteréhokoli výroku rozhodnutí soudu, a to ve prospěch i v neprospěch obviněného.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen Nejvyšší soud) jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) především zkoumal, zda v předmětné věci jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání podle ustanovení § 265a tr. ř. a shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., protože bylo rozhodnuto ve druhém stupni a dovolání směřuje proti pravomocnému rozhodnutí ve věci samé, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek proti usnesení o zastavení trestního stíhání, tj. proti rozhodnutí uvedenému v § 265a odst. 2 písm. c) tr. ř. Dovolání současně splňuje obsahové náležitosti stanovené v § 265f odst. 1 tr. ř.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. se vztahuje na případy, kdy nebyly splněny zákonné podmínky, aby soud učinil některé z rozhodnutí uvedených v ustanoveních § 265a odst. 2 písm. c), d), f), g) tr. ř. Mezi tato rozhodnutí patří i usnesení o zastavení trestního stíhání, v posuzovaném případě pro nepřípustnost podle § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř.

Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán tehdy, spočívá-li rozhodnutí na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

Dovolání z důvodu uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. lze podat v případech, bylo-li rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř.

Skutečnosti, o které nejvyšší státní zástupkyně podané dovolání opírá, jsou z hlediska všech shora uvedených dovolacích důvodů právně relevantní.

Jelikož Nejvyšší soud neshledal žádný z důvodů pro odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a dospěl k následujícím závěrům:

Podle § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozsudkem soudu nebo bylo rozhodnutím soudu nebo jiného oprávněného orgánu pravomocně zastaveno, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno.

Podle § 11 odst. 2 tr. ř. ve znění zákona č. 265/2001 Sb. (účinného od 1. 1. 2002), týká-li se důvod nepřípustnosti trestního stíhání uvedený v § 11 odst. 1 tr. ř. jen některého z dílčích útoků pokračujícího trestného činu, nebrání to, aby se ohledně zbylé části takového činu konalo trestní stíhání. Podle § 12 odst. 12 tr. ř. ve znění zákona č. 265/2001 Sb. se skutkem podle trestního řádu rozumí též dílčí útok pokračujícího trestného činu, není-li výslovně stanoveno jinak.

V posuzovaném případě opřel Krajský soud v Hradci Králové právní závěr o nepřípustnosti trestního stíhání obviněného Z. P. (§ 11 odst. 1 písm. f/ tr. ř.) o zjištění, že státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Rychnově nad Kněžnou usneseními ze dne 29. 8. 2002 a 31. 1. 2003, ve věci vedené pod sp. zn. Zt 92/2002, zastavil trestní stíhání obviněného pro dílčí útoky téhož skutku kvalifikovaného později jako trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1, 4 tr. zák., pro který (ohledně dalších útoků) byla státním zástupcem Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové pod sp. zn. 2 KZv 96/99 podána dne 6. 12. 2002 obžaloba u Krajského soudu v Hradci Králové (bod 1/ a/ až e/ obžaloby). Poněvadž předmětný skutek byl v celém rozsahu spáchán před 1.1. 2002, tj. před účinností novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb., dospěl krajský soud k závěru, že je třeba věc posuzovat podle tehdy účinné právní úpravy, neboť je to pro obviněného příznivější. Podle názoru soudu nelze totiž v dané souvislosti přehlédnout hmotně právní účinky novelizovaného trestního řádu (zejména § 11 odst. 2 tr. ř.) ve vztahu k trestnosti činu podle § 16 odst. 1 tr. zák., což znamená, že při kolizi norem hmotného a procesního práva je třeba aplikovat právní úpravu pro obviněného příznivější, tzn. úpravu podle níž předcházející pravomocná rozhodnutí státního zástupce založila ve vztahu ke skutku uvedenému v obžalobě překážku věci rozhodnuté (rei iudicatae).

Z hmotně právního ustanovení § 16 odst. 1 tr. zák. vyplývá, že trestnost činu se zásadně posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán a podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, je-li to pro pachatele příznivější. Citované ustanovení tedy upravuje časovou působnost trestního zákona jako hmotně právního předpisu, který vymezuje pojem trestného činu, stanoví znaky jednotlivých trestných činů a trestní sankci. Z tohoto hlediska zůstala trestnost trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1, 4 tr. zák., pro který je obviněný Z. P. trestně stíhán, pozdější právní úpravou v podstatě nedotčena . Oproti stavu v době páchání trestného činu se nezměnilo se ani hmotně právní ustanovení § 89 odst. 3 tr. zák. o pokračování v trestném činu, jímž se rozumí takové jednání, jehož jednotlivé dílčí útoky vedené jednotným záměrem naplňují stejnou skutkovou podstatu trestného činu, jsou spojeny stejným nebo podobným způsobem provedení a blízkou souvislostí časovou a v předmětu útoku. Trestnost činu podle uvedených (základních) hledisek nemůže mít na posuzovaný případ žádný vliv. Zbývá ovšem posoudit, zda na trestnost činu nemohou mít v daném případě vliv hmotně právní důsledky některých (novelizovaných) procesních ustanovení a jak v takovém případě postupovat (viz níže).

Nejdříve je ovšem zapotřebí uvést, že od trestnosti činu ve smyslu jeho hmotně právního posouzení podle trestního zákona, je třeba rozlišovat procesní stihatelnost činu, tj. možnost konat o trestném činu řízení podle trestního řádu. Při aplikaci tohoto procesního předpisu zásadně platí, že orgány činné v trestním řízení postupují podle trestního řádu účinného v době provádění úkonu (lex fori). V projednávaném případě státní zástupce rozhodoval o zastavení trestního stíhání dílčích útoků pokračujícího trestného činu již za účinnosti novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. Vzhledem k obsahu ustanovení § 11 odst. 2 tr. ř. a § 12 odst. 12 tr. ř. bylo oproti předchozí právní úpravě již vyloučeno, aby tato pravomocná procesní rozhodnutí učiněná po novele mohla ve vztahu k dalším útokům pokračujícího trestného činu vyvolat účinek spočívající v překážce rei iudicatae jako důvodu nepřípustnosti trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř.

Poněvadž projednávaná věc je specifická tím, že celý skutek měl být spáchán před účinností novely trestního řádu, tj. před 1. 1. 2002, bylo dále třeba vyřešit důležitou otázku, zda procesní ustanovení § 11 odst. 2 tr. ř. a § 12 odst. 12 tr. ř. ve znění zákona č. 265/2001 Sb. zde měla kromě procesních účinků i případné hmotně právní důsledky. Citovaná

ustanovení (podle nichž se skutkem rozumí i dílčí útok pokračujícího trestného činu) totiž nově vymezují pokračování v trestném činu, a protože je dána jejich spojitost s hmotně právním ustanovením § 89 odst. 3 tr. zák., nelze uvedenou skutečnost pominout při posuzovaní trestnosti činu (§ 16 odst. 1 tr. zák.). V takovém případě je pak třeba vycházet z komplexního porovnání trestnosti činu podle úpravy v době spáchání činu a úpravy provedené pozdějším zákonem.

Shora naznačené otázky byly již řešeny v judikatuře. Nejvyšší soud v rozhodnutí publikovaném pod č. 49/2002 SbRt. dospěl k závěru, že účinky ustanovení § 11 odst. 2 tr. ř. ve znění zákona č. 265/2001 Sb. se vztahují jen na taková meritorní rozhodnutí o některém dílčím útoku pokračujícího trestného činu, která nabyla či nabudou právní moci až po dni účinnosti citovaného zákona (tj. po 1. 1. 2002). S ohledem na princip právní jistoty a ústavní vymezení principu ne bis in idem, jemuž odpovídala i zákonná úprava pokračujícího trestného činu v trestně právních normách ve znění účinném do 31. 12. 2001, proto nelze novelizované znění § 11 odst. 2 tr. ř. aplikovat zpětně. To znamená, že je nelze použít na rozhodnutí zakládající překážku trestního stíhání spočívající v překážce věci rozsouzené ohledně některého z dílčích útoků pokračujícího trestného činu, která vznikla před 1. 1. 2002.

Z rozhodnutí č. 49/2002 SbRt. tedy vyplývá, že meritorní rozhodnutí o dílčích útocích pokračujícího trestného činu, jež byla učiněna před 1. 1. 2002, založila překážku rei iudicatae i do budoucna. To znamená, že ohledně dalších dílčích útoků nelze uplatnit novou právní úpravu podle § 11 odst. 2 tr. ř. a § 12 odst. 12 tr. ř. ve znění zákona č. 265/2001 Sb., neboť by tím došlo k porušení zásady ne bis in idem, že nikdo nesmí být trestně stíhán za čin, pro který byl již pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby (nebo pro který bylo pravomocně zastaveno trestní stíhání). Na základě uvedeného závěru lze současně stanovit okruhy případů, kde by jiný postup orgánů činných v trestním řízení nutně znamenal porušení čl. 40 odst. 5 Listiny a čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

Jestliže však v nyní posuzované věci obviněného Z. P. státní zástupce nerozhodoval o zastavení trestního stíhání ohledně dílčích útoků pokračujícího trestného činu usnesením před 1. 1. 2002, avšak až po tomto datu za účinnosti nové právní úpravy, šlo – jak správně zdůraznila ve svém dovolání nejvyšší státní zástupkyně – o jinou procesní situaci. Státní zástupce totiž předmětné procesní úkony musel učinit podle trestního řádu účinného v době svého rozhodování (lex fori), kdy meritorní (pravomocné) rozhodnutí ohledně dílčích útoků pokračujícího trestného činu již nebránilo tomu, aby se ohledně zbylé části činu mohlo konat trestní stíhání. To znamená, že v době svého rozhodování (29. 8. 2002 a 31. 1. 2003) nemohl do budoucna vytvořit překážku věci pravomocně rozhodnuté (rei iudicatae), jak by tomu bylo pokud předmětné rozhodnutí vydal před 1. 1. 2002, a to ani za stavu, že by celý skutek byl spáchán před 1. 1. 2002. Zásada ne bis in idem samozřejmě platí i v rámci nové právní úpravy, neboť dvojí postih pachatele za konkrétní dílčí útok, o kterém bylo již pravomocně rozhodnuto, je vyloučen. Nelze proto namítat rozpor s čl. 40 odst. 5 Listiny ani s čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Lze tedy uzavřít, že ve vztahu k budoucímu rozhodnutí ohledně ostatních (zbývajících) dílčích útoků nemůže být dán důvod nepřípustnosti trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. Veden těmito úvahami dospěl Nejvyšší soud k závěru, že usnesením státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Rychnově nad Kněžnou ze dne 29. 8. 2002 a 31. 1. 2003, sp. zn. Zt 92/2002, nelze přiznat účinek rei iudicatae. Uvedená usnesení proto nebránila tomu, aby obviněný Z. P. mohl být stíhán pro útoky, pro které na něj byla podána obžaloba u Krajského soudu v Hradci Králové.

Nejvyšší státní zástupkyně v dovolání rovněž namítla, že předmětem trestného činu zpronevěry podle § 248 tr. zák. je pachateli svěřená cizí věc, přičemž za věc (a to ani ve smyslu ustanovení § 89 odst. 13 tr. zák.) nelze považovat pohledávku uvedenou pod bodem 1e/ usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 3. 2003, sp. zn. 8 T 58/2002, jímž tento soud rozhodl o zastavení trestního stíhání obviněného pro skutek právně kvalifikovaný jako trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1, 4 tr. zák. Podle dovolatelky je základní podmínkou pokračování v trestném činu podle hmotně právního ustanovení § 89 odst. 3 tr. zák. to, aby pachatel jednotlivými útoky naplňoval stejnou skutkovou podstatu trestného činu. Jednání popsané pod bodem 1e/ však podle názoru dovolatelky skutkovou podstatu trestného činu zpronevěry podle § 248 tr. zák. z výše uvedených důvodů nenaplňovalo s tím, že podle okolností bylo možno zvažovat aplikaci ustanovení § 128 odst. 2, 4 tr. zák. o trestném činu zneužívání informací v obchodním styku, když obviněný jako předseda představenstva A. a. s. byl současně společníkem C I. p., s. r. o. B.

Podle popisu dílčího útoku pod bodem 1e/ ve výroku výše uvedeného zastavovacího usnesení Krajského soudu v Hradci Králové spočívalo jednání obviněného Z. P. v tom, že jako předseda představenstva společnosti A., a. s. K. n. O., „smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 23. 8. 1998 mezi A. a. s. K. n. O. a C I. P. s. r. o. B. převedl na tuto svou firmu pohledávku A. a. s. ve výši 6.236.041,74,- Kč vůči firmě E. a. s. D., a po započtení pohledávek zaplatil část svého dluhu u společnosti E. a. s.“, přičemž takto získané svěřené prostředky použil pro svou potřebu ke škodě A. a. s. K. n. O.

K dovolatelkou vytýkané vadě považuje Nejvyšší soud za nezbytné poukázat na to, že objektem trestného činu zpronevěry podle § 248 tr. zák. je především vlastnictví věci. Předmětem útoku je cizí věc svěřená pachateli, tj. věc

movitá, popřípadě též nemovitá. Ve smyslu ustanovení § 89 odst. 13 tr. zák. lze pod pojem věci zahrnout i ovladatelnou přírodní sílu a cenné papíry. Pod pojem věci ovšem nepatří pohledávka (§ 488 občanského zákoníku), která má povahu majetkového práva vzniklého na základě závazkového právního vztahu mezi určitými subjekty (založeného např. smlouvou, rozhodnutím příslušného orgánu apod.). Jako zpronevěru je však možno hodnotit jen přisvojení si cizích svěřených věcí, nikoliv jiných majetkových hodnot. Z rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové přitom v žádném směru nevyplývá, jak se s uvedenými otázkami vypořádal a z jakého důvodu zahrnul do pokračujícího trestného činu zpronevěry i dílčí útok uvedený pod bodem 1e/. Totéž platí i pro rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, který konal řízení ve druhém stupni. Je-li tedy vycházeno jen z popisu skutku, lze dovolatelce plně přisvědčit v tom, že jednání pod bodem 1e/ výroku posuzovaného rozhodnutí znaky skutkové podstaty trestného činu zpronevěry podle § 248 tr. zák. nenaplňuje, což znamená, že došlo též k namítanému porušení ustanovení § 89 odst. 3 tr. zák. Důsledkem pak bylo, že důvody nepřípustnosti trestního stíhání byly dovozovány i ohledně činu, jehož zahrnutí do pokračujícího trestného činu zpronevěry nepřicházelo v úvahu.

Z důvodů, které Nejvyšší soud shora rozvedl, je zřejmé, že usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 3. 2003, sp. zn. 8 T 58/2002, je zatíženo vadami předpokládanými v ustanovení § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř., neboť bylo rozhodnuto o zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí, a rozhodnutí přitom spočívá na nesprávném právním posouzení skutku i na jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Ve smyslu uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je pak vadné napadené usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2003, sp. zn. 12 To 57/03, jímž bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku (stížnosti), aniž by v řízení o něm byly konstatované vady (zakládající důvody dovolání podle § 265b odst. 1 písm. f/ a g/ tr. ř.) zjištěny a odstraněny.

Dovolání nejvyšší státní zástupkyně podané v neprospěch obviněného Z. P. bylo proto shledáno plně důvodným. Za tohoto stavu Nejvyšší soud podle § 265k odst.1, 2 věta druhá tr. ř. napadené rozhodnutí Vrchního soudu v Praze zrušil a současně zrušil i výše uvedené usnesení Krajského soudu v Hradci Králové. V rámci tohoto výroku zrušil též všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Hradci Králové přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Za podmínek § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. Nejvyšší soud toto své rozhodnutí učinil v neveřejném zasedání, neboť vzhledem k povaze zjištěných vad je zřejmé, že je nelze odstranit ve veřejném zasedání.

V novém řízení se Krajský soud v Hradci Králové bude muset věcí znovu zabývat v intencích rozhodnutí Nejvyššího soudu, přičemž při svém rozhodování je vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším soudem k výkladu relevantních hmotně právních a procesních otázek, na které je v odůvodnění tohoto rozhodnutí podrobně poukazováno (§ 265s odst. 1 tr. ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)
- Opatrovník (zmocněnec) poškozeného (exkluzivně pro předplatitele)
- Právní styk s cizinou (exkluzivně pro předplatitele)
- Podjatost soudce
- Poškozený (exkluzivně pro předplatitele)
- Odejmutí věci soudci
- Přerušení výkonu trestu odnětí svobody
- Účinné vyšetřování (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávný úřední postup
- Adhezní řízení
- Poučení o přípustnosti dovolání v trestním řízení (exkluzivně pro předplatitele)